

Van Windhoek naar Gaza: De continuïteit van Duitse medeplichtigheid en de gebroken belofte van “Nie wieder”

De relatie van Duitsland met genocide is niet alleen historisch; ze is existentieel. De moderne identiteit van de natie is gebouwd op herinnering, berouw en de belofte van „*Nie wieder*” — „*Nooit meer*”. Toch, in de 21e eeuw, terwijl Israël een verwoestende oorlog voert tegen Gaza die door een groeiend aantal staten, instellingen en juristen als genocide wordt erkend, bevindt Duitsland zich opnieuw in misdaden — ditmaal als facilitator.

De ironie is overweldigend: de staat die genocidepreventie tot morele basis maakte, bewaakt en beschermt nu een campagne die precies dezelfde aanklacht draagt. De tragedie van Duitsland ligt niet alleen in de herhaling van de geschiedenis, maar in de **verkeerde interpretatie van de betekenis van “Nooit meer”**. Wat begon als een universele verbintenis om massavernietiging te voorkomen, is verhard tot een eng gebod: *nooit meer Joden schaden* — zelfs als dat betekent het negeren of faciliteren van schade aan anderen.

De koloniale oorsprong van genocidale moderniteit

De weg van Duitsland naar het moderne tijdperk was geplaveid met koloniale geweld. Tussen 1904 en 1908, tijdens het bewind over Zuidwest-Afrika (het huidige Namibië), vernietigden Duitse troepen onder generaal Lothar von Trotha tienduizenden **Herero en Nama** na een opstand tegen koloniale uitbuiting. Overlevenden werden de woestijn in gejaagd om te sterven of opgesloten in concentratiekampen zoals **Shark Island**, waar ze honger, dwangarbeid en medische experimenten ondergingen.

Historici beschouwen dit als **de eerste genocide van de 20e eeuw**, en de continuïteiten met de Holocaust zijn onbetwistbaar. Raciale pseudowetenschap, bureaucratische moord en concentratiekampen vonden vroege expressie in Namibië. Eugen Fischer, die “raciale studies” uitvoerde op schedels van vermoorde Herero en Nama, werd later een leidende eugeneticus onder de nazi’s en onderwees theorieën die in *Mein Kampf* werden geciteerd.

De Herero-Nama-genocide was geen afwijking, maar een blauwdruk — de koloniale test van vernietigende moderniteit. De logica van raciale hiërarchie, eenmaal geëxporteerd naar het buitenland, keerde uiteindelijk terug naar Europa, geïndustrialiseerd en gemechaniseerd als Holocaust.

De Holocaust en de erfenis van verantwoordelijkheid

Na 1945 voerde Duitsland een diepgaande afrekening uit. De Holocaust werd het centrale trauma van de moderne beschaving, en de Duitse *Vergangenheitsbewältigung* — de strijd

met het verleden — definieerde de politieke en morele wedergeboorte. De nieuwe Bondsrepubliek richtte zich op op een grondwet die menselijke waardigheid verankerde en een expliciete verplichting aannam om herhaling van genocidale geweld te voorkomen.

Toch versmalde zich met de tijd de universaliteit van deze les. De uniciteit van de Holocaust, in plaats van solidariteit met alle slachtoffers van vervolging te inspireren, verhardde tot een principe van exclusieve verplichting jegens Joden en Israël. Opeenvolgende Duitse regeringen verankerden de veiligheid van Israël als *Staatsräson* — een staatsreden — en transformeerden moreel berouw in een strategische alliantie.

Deze ontwikkeling veranderde “Nooit meer” van een universeel verbod in een **nationale neurose**, waarin historische schuld jegens Joden empathie voor anderen — vooral Palestijnen — overschaduwde. De morele reflex werd defensief in plaats van reflectief, performatief in plaats van principieel.

Gaza en de omkering van “Nooit meer”

De militaire campagne van Israël in Gaza, gelanceerd in oktober 2023, heeft tienduizenden burgers gedood en een humanitaire catastrofe veroorzaakt. Staten als Zuid-Afrika, Brazilië, Turkije en Bolivia, samen met de eigen onderzoekscommissie van de VN, hebben de acties van Israël als genocide bestempeld volgens het internationaal recht.

Duitsland is echter een van de meest standvastige verdedigers van Israël gebleven. Het blijft wapenexport goedkeuren, diplomatieke dekking bieden en intern verzet onderdrukken. In 2025 kondigde kanselier Friedrich Merz een beperkte opschorting aan van wapenleveringen die in Gaza kunnen worden gebruikt, maar alleen na aanhoudende globale kritiek en interne protesten. Ondertussen heeft Duitsland pro-Palestijnse demonstraties onderdrukt, kunstenaars en academici gecensureerd en de verdediging van Palestijnse rechten verward met antisemitisme.

In wezen heeft Duitsland zijn historische belofte herinterpreteerd. „Nooit meer” betekent niet langer „Nooit meer voor welk volk dan ook” — het betekent „Nooit meer Joden confronteren”. Het resultaat is een morele omkering: de natie die ooit beloofde genocide te voorkomen, rationaliseert nu medeplichtigheid erin.

De analogie van de “schoolpleinbully”: Morele psychologie van vermijding

De positie van Duitsland lijkt op de psychologie van een **schoolpleinbully die, na verneerd te zijn in een gevecht, zweert die tegenstander nooit meer uit te dagen** — niet uit morele ontwaking, maar uit angst. In plaats van geweld volledig op te geven, richt de bully eenvoudig agressie op wie zwakker lijkt.

In deze analogie is Israël de onaanraakbare vechter, voor altijd buiten kritiek; Palestijnen en hun supporters worden nieuwe aanvaardbare doelen. Duitsland, getraumatiseerd door zijn verleden, heeft reflectie vervangen door vermijding. Zijn historische schuld is gemeta-

staseerd tot **morele lafheid**: het zal niet tegenover macht staan wanneer die macht gehuld is in de morele aura van zijn eigen voormalige slachtoffers.

De ironie is bitter. In een poging nooit meer de *dader* van één genocide te zijn, riskeert Duitsland medeplichtig te worden aan een andere.

De enige interventie van Duitsland: Van schuld naar voogdij

Voordat het zich als gedaagde vond in *Nicaragua vs. Duitsland*, had Berlijn zichzelf al aan de verkeerde kant van de geschiedenis geplaatst in *Zuid-Afrika vs. Israël*. In januari 2024 werd Duitsland **het enige land ter wereld** dat formeel intervenieerde bij het Internationaal Gerechtshof *ten gunste van Israël*, met verwijzing naar zijn verplichtingen onder het Genocideverdrag — niet om genocide te voorkomen, maar om een staat te verdedigen die ervan wordt beschuldigd het te plegen.

De symboliek was scherp. Terwijl het grootste deel van het Globale Zuiden zich achter de Zuid-Afrikaanse zaak schaarde, stond Duitsland geïsoleerd onder wereldmachten en beriep zich op “Nooit meer” als rechtvaardiging voor ontkenning. Zelfs de Verenigde Staten en het Verenigd Koninkrijk — de nauwste politieke bondgenoten van Israël — onthielden zich van verschijning voor het hof.

Op dat moment transformeerde Duitsland van een post-genocide natie die verlossing zoekt tot **voogd van straffeloosheid** voor de misdaden van een ander. Het gebaar was minder juridisch dan identitair: een daad van morele projectie waarin Holocaust-schuld het schild werd van Israëliëse macht.

De juridische afrekening: Nicaragua vs. Duitsland

In maart 2024 **diende Nicaragua een zaak in bij het Internationaal Gerechtshof (ICJ)** en beschuldigde Duitsland van schending van het Genocideverdrag door wapenleveringen en politieke steun aan Israël te midden van de Gaza-oorlog. Hoewel het ICJ in april 2024 weigerde noodmaatregelen uit te vaardigen, wees het de zaak niet af, die doorgaat op de merites.

Deze procedure is historisch ongekend: een staat uit het Globale Zuiden past het Genocideverdrag toe niet alleen tegen de directe dader, maar tegen een machtige bondgenoot beschuldigd van medeplichtigheid. Het test of de verplichting om genocide te voorkomen evenzeer geldt voor wie **het faciliteert**.

De verdediging van Duitsland steunt op juridisch formalisme — erop aandringend dat zijn wapenexport legaal is en geen intentie heeft een volk te vernietigen. Maar de vraag die het hof moet aanpakken is moreel evenzeer als juridisch: kan een staat de herinnering aan genocide aanroepen terwijl het materieel een lopende steunt?

Continuïteiten van medeplichtigheid

In de loop der tijd heeft de medeplichtigheid van Duitsland een patroon gevolgd.

- In Namibië rechtvaardigde het vernietiging als behoud van orde.
- In de Holocaust bureaucratiseerde het moord als verdediging van raciale zuiverheid.
- In Gaza legitimeert het de vernietiging van een ander als verdediging van historische verzoening.

In elk geval maskeert morele rationalisatie structureel geweld. In elk geval worden “veiligheid” en “plicht” aangeroepen om menselijke verwoesting te verontschuldigen.

Zoals postkoloniaal theoreticus Achille Mbembe opmerkt, **wordt de Europese herinnering aan eigen geweld vaak de rechtvaardiging voor nieuw geweld**. De morele vocabulaire van Duitsland — genocide, herinnering, verantwoordelijkheid — is inwendig gericht, dienend aan nationale verlossing in plaats van universele rechtvaardigheid.

Herstel van het universele “Nooit meer”

Om zijn betekenis terug te winnen, moet “Nooit meer” worden hersteld in zijn universaliteit. Holocaust-overlevenden als **Primo Levi** en **Hannah Arendt** hebben nooit bedoeld dat herinnering het lijden van één groep boven een ander heiligt. Voor hen was Auschwitz niet alleen een monument voor Joodse victimisatie, maar een waarschuwing voor de broosheid van menselijke waardigheid zelf.

Zoals Levi schreef: *„Het is gebeurd, dus het kan weer gebeuren.”* De morele imperatief was ervoor te zorgen dat het niet gebeurde — voor niemand.

De weg vooruit voor Duitsland ligt in het begrijpen dat berouw geen loyaliteit aan een staat is, maar loyaliteit aan een principe. Het steunen van gerechtigheid voor Palestijnen verraadt de herinnering aan Joods lijden niet; het eert het. De ware les van “Nooit meer” is dat genocide, eenmaal getolereerd ergens, de mensheid overal bedreigt.

Conclusie

De confrontatie van Duitsland met genocide is verre van voltooid. Van de woestijnen van Namibië tot de concentratiekampen van Europa, en nu tot de ruïnes van Gaza, blijft dezelfde morele vraag bestaan: zal Duitsland leren van zijn geschiedenis of het herhalen in nieuwe vormen?

De verkeerde interpretatie van „Nooit meer” — als eed van trouw in plaats van universeel verbod — heeft herinnering veranderd in medeplichtigheid. Om de schoolpleinanalogie te parafraseren: de les is niet *„Nooit meer vechten tegen die tegenstander”*, maar *„Nooit meer een bully zijn.”*

Vijfenzeventig jaar lang heeft Duitsland herstelbetalingen betaald aan Israël voor de Holocaust-misdaden — een daad van morele en materiële restitutie die probeerde de geschiedenis draaglijk te maken. Toch, als het Internationaal Gerechtshof uiteindelijk vaststelt dat Duitse steun aan Israël genocide in Gaza heeft gefaciliteerd, zal de ironie verwoestend zijn:

de staat die ooit herstelbetaalde voor genocide tegen Joden, zou verplicht kunnen worden herstel te betalen voor genocide tegen Palestijnen.

In dat geval zou de verzoening van Duitsland een volledige cirkel sluiten — bewijs dat geschiedenis, wanneer niet echt geconfronteerd, een manier heeft om betaling opnieuw en opnieuw te eisen. Alleen door “Nooit meer” te herstellen tot zijn universele betekenis — nooit meer voor niemand — kan Duitsland eindelijk deze cyclus doorbreken en zijn belofte aan de mensheid inlossen.

Referenties

Internationaal Gerechtshof (ICJ)

- *Toepassing van het Verdrag inzake de voorkoming en bestraffing van genocide (Zuid-Afrika vs. Israël)*, Orde op voorlopige maatregelen, 26 jan. 2024.
- *Verklaring van interventie van de Bondsrepubliek Duitsland (Zuid-Afrika vs. Israël)*, ingediend op 12 jan. 2024.
- *Zaak betreffende vermeende schendingen van het Genocideverdrag in de Gazastrook (Nicaragua vs. Duitsland)*, Aanvraag ingediend op 1 mrt. 2024; Orde op voorlopige maatregelen, 30 apr. 2024.
- ICJ-persberichten nr. 2024/13, 2024/17 en 2024/25.

VN en internationale organisaties

- Onafhankelijke Internationale Onderzoekscommissie van de VN over het bezette Palestijnse gebied, *Rapport over de situatie in Gaza*, 16 sep. 2025.
- Speciale Commissie van de VN over Israëlische praktijken, *Rapport A/79/450*, 14 nov. 2024.
- Organisatie voor Islamitische Samenwerking (OIC), Slotcommuniqué, 6 dec. 2023.
- Samenwerkingsraad van de Golf (GCC), Topverklaring, 1 dec. 2024.
- Algemene Vergadering van de VN, *Letterlijk verslag, Verklaring van president Gustavo Petro (Colombia)*, 23 sep. 2025.

Staten en regeringen

- Republiek Zuid-Afrika, *Aanvraag tot het instellen van een procedure*, ICJ, 29 dec. 2023.
- Republiek Turkije, *Verklaring van interventie in Zuid-Afrika vs. Israël*, 7 aug. 2024.
- Republiek Nicaragua, *Aanvraag tot het instellen van een procedure (Nicaragua vs. Duitsland)*, ICJ, 1 mrt. 2024.
- Verklaringen van regeringen van Brazilië, Colombia, Saoedi-Arabië, Maleisië, Indonesië en Bolivia (2023–2025).

Mensenrechten- en juridische organisaties

- Amnesty International, *Israël/Bezet Gebied: Honger gebruikt als oorlogswapen in Gaza*, Rapporten en persberichten, jan.–sep. 2025.
- Human Rights Watch, *„Uitgewist: De genocidale acties van Israël in Gaza“*, 19 dec. 2024.

- Europees Centrum voor Constitutionele en Mensenrechten (ECCHR), *Juridisch advies: Duitse medeplichtigheid aan genocide in Gaza*, 10 dec. 2024.
- Internationale Federatie voor Mensenrechten (FIDH), *Verklaring over genocide in Gaza*, 2025.
- Internationale Associatie van Genocidestudies (IAGS), Resolutie, 31 aug. 2025.
- B'Tselem, *Onze genocide: De oorlog van Israël tegen Gaza 2023–2025*, 2025.
- Artsen voor Mensenrechten – Israël (PHRI), *Gezondheid en genocide in Gaza*, 2025.
- Al-Haq, *Register van genocidale acties in Gaza*, 2024–2025.
- Euro-Med Human Rights Monitor, Persberichten en situatierapporten, 2024–2025.
- Medico International, *Interviews en advocacy-functies over Gaza*, 2025.

Academische en analytische werken

- Achille Mbembe, *Kritiek op de zwarte rede* (2017) en *Necropolitiek* (2019).
- Hannah Arendt, *De oorsprong van het totalitarisme* (1951).
- Primo Levi, *De verdronkenen en de geredden* (1986).
- Jürgen Zimmerer & Joachim Zeller (red.), *Genocide in Duits Zuidwest-Afrika: De koloniale oorlog 1904–1908 en de gevolgen ervan* (2008).
- Isabel Hull, *Absolute vernietiging: Militaire cultuur en oorlogspraktijken in keizerlijk Duitsland* (2005).

Mediadekking

- *The Guardian*, „ICJ wijst verzoek af om Duitsland te bevelen wapenverkoop aan Israël te stoppen“, 30 apr. 2024.
- *Reuters*, „Wereldhof wijst noodmaatregelen af over Duitse wapenexport naar Israël“, 30 apr. 2024.
- *Financial Times*, „Duitse Merz: Acties van Israël in Gaza zijn niet langer te rechtvaardigen“, 3 mei 2025.
- *Le Monde*, „Duitse kanselier Merz gedwongen opschorting wapenleveringen aan Israël te rechtvaardigen“, 12 aug. 2025.
- *Time Magazine*, „Duitsland schort wapenverkoop gerelateerd aan Gaza aan Israël op terwijl bezettingsplan globale reactie uitlokt“, aug. 2025.
- *Al Jazeera*, „Namibië, Gaza en Duitse hypocrisie over genocide“, 20 feb. 2024.
- *AP News*, „Duitsland stopt militaire export naar Israël voor gebruik in Gaza“, aug. 2025.
- *Deutsche Welle*, „Duitsland interenieert formeel bij ICJ ter ondersteuning van Israël“, jan. 2024.
- *Washington Post*, „Duitsland is het enige land dat zich bij Israël voegt bij het wereldhof“, jan. 2024.